

Abstrakti Päihdepäivät 13.9.2007

Oppia ikä kaikki – osaamisen kehittäminen kunnan ja järjestöjen yhteistyönä

Maria Viljanen, projektipäällikkö, Liika on aina liikaa –projekti, Sininauhaliitto

Tarja Kivekäs, sosiaali- ja lähityön päällikkö, Helsingin sosiaalivirasto, Vanhusten palvelujen vastuualue

Ikääntyneiden päihdeongelmien lisääntyminen on herättänyt vanhustenhuollossa uudenlaisen tarpeen päivittää työntekijöiden päihdeosaamista. Ikääntyvät ja päihteet on noussut uudeksi haasteeksi vanhustyössä ja siihen törmätään mm. kotihoidossa, palvelutaloissa ja sosiaalitoimistoissa. Asiaan voi olla vaikea tarttua ja monet työntekijät pohtivat missä menee puuttumisen ja välittämisen raja.

Helsingin kaupungin ja Sininauhaliiton Liika on aina liikaa –projektin koulutusyhteistyön keskeinen tavoite on välittää projektiin koottua tietoa eteenpäin ja samalla saada palautetta siitä, miten tietyt koulutuskokonaisuudet toimivat ja saavatko tietyt hyvät käytännöt vastakaikua. Koulutukset ovat molemminpuolinen oppimis- ja kehittämisprosessi. Koulutettavina on ollut käytännön perustyöntekijöitä sekä sosiaali- että terveydenhuollossa. Mukana koulutuksen toteuttamisessa on myös Sairaanhoidtajaliiton Toimintamallit käytäntöön –projekti.

Koulutuksen rakenne

Liika on aina liikaa –projekti oli mukana työryhmässä, joka suunnitteli Alkoholiohjelmaan uuden oppaan ”Otetaan selvää” ikääntyneille alkoholin käytöstä. Opasta on jaettu laajasti perusterveydenhuoltoon ja sosiaalitoimeen ja siihen liittyvää koulutusta haluttiin myös Helsinkiin. Oppaan läpikäyminen on ollut yksi osa laajempaa prosessikoulutusta, johon sisältyy yhden iltapäivän orientaatioluennot, kolmen iltapäivän laajemmat koulutukset sekä syventävä koko päivän workshop pienemmälle ryhmälle. Koulutukseen on osallistunut kotihoidon, vanhusten sosiaali- ja lähityön sekä palvelutalojen henkilökuntaa. Osallistujia on ollut kevään 2007 iltapäivien tilaisuuksissa aluksi 90 ja pikku hiljaa vähentyen 65:een. Syksyn kahteen workshoppiin otetaan maksimissaan 20 työntekijää.

Koulutukseen on kuulunut alkukysely, jolla on kartoitettu aikaisempaa päihdekoulutusta, asenteita, tietoa ja taitoa sekä tyypillisiä tilanteita työssä. Koulutusten sisältörungot esitellään Päihdepäivien sessiossa. Koulutuksissa on esitelty uutta tutkimustietoa, kerätty osallistujien kokemuksia, pohdittu oman työn rajoja ja välittävää työtettä, ikääntyvän itsemääräämisoikeutta ja työntekijöiden vastuuta, lääkkeiden ja alkoholin yhteiskäyttöä sekä saatu eväitä ehkäisevään päihdetyöhön ja palvelujärjestelmän käyttöön. Syksyn workshoppeissa on tarkoitus käydä läpi asiakastapauksia työnohjauksellisella otteella.

Kaupunki on järjestänyt koulutustilat, tiedottanut koulutuksesta, välittänyt kyselyn osallistujille sekä tiedottanut koulutusten välillä. Toimintamallit käytäntöön ja Liika on aina liikaa –projektit ovat tuottaneet koulutussisällöt ja alkukyselyn. Näiden kahden projektin osaamisessa on yhdistynyt vankka päihdeosaaminen sekä ikäspesifi näkökulma ja gerontologinen näkemys päihdetyöhön. Koulutuskokonaisuuteen osallistumisesta osanottajat saavat lopuksi todistukset.

Koulutussarjasta tehdään elokuussa kysely, jossa kartoitetaan osallistujien oppimista, käsitysten muuttumista jne. Alustava palaute koulutuksista on ollut, että tällaista pidempikestoista koulutussarjaa on pidetty onnistuneena ja siitä on saanut tukea asiakastyöhön. Toisaalta on toivottu vielä konkreettisemmalle tasolle menevää ikäihmisten päihdekoulutusta.

Helsingin ja Liika on aina liikaa –projektin kumppanuus

Liika on aina liikaa -projektilla on kaksi osahanketta pääkaupunkiseudulla. Helsingin kaupunki on ollut edustettuna sekä valtakunnallisessa että paikallisessa ohjausryhmässä. Mukana on sekä vanhus- että päihdetyö.

Varsinaista asiakastyötä kehittävät Helsingin Diakonissalaitos (etsivää työtä ja kuntoutumista tukevaa, matalan kynnyksen ryhmätoimintaa), Sininauhasäätiö (kotiin vietävää päihdetyötä) sekä Ikäinstituutti (päihdeosaamisen lisäämistä palvelutaloissa). Asiakastyön kehittäminen on ollut verkostoituvaa. Tietoa verkostossa mukana olevilta on kerätty systemaattisesti, jolloin on saatu koostettua jo olemassa olevaa asiantuntijaosaamista. Asiakastyön kehittämisen lisäksi projekti on tehnyt kartoituksen pääkaupunkiseudun kotihoidon päihdeosaamisen tarpeista. Tulevassa tutkimusraportissa on katsaus kansainväliseen tutkimukseen sekä haastatteluaineistosta tehty analyysi ikääntyvien alkoholin käytöstä.

Kuntien edustus on ollut mukana suunnittelussa projektin käynnistämisestä saakka. Pääkaupunkiseudulla yhteistyökumppaneita ovat Helsingin lisäksi Vantaa ja Espoo. Yhteistyösopimuksessa on sovittu asiakastyön kehittämisen etenemisestä ja koulutusyhteistyöstä. Lisäksi projektipäällikkö on käynyt kerran vuodessa kertomassa mm. Helsingissä sosiaaliviraston vanhuspalvelujen johtoryhmissä projektin etenemisestä. Kaikissa kaupungeissa on pyritty käymään kerran vuodessa vanhus- ja päihdetyön johtoryhmissä suoraan tiedottamassa mitä projektissa tapahtuu.

Projektin lähtökohtaa ja arvomaailmaa on kuvattu seuraavanlaisesti:

” Hankkeen kokonaistavoitteena on tuoda keskusteluun ikääntyvien päihdeongelmat. Niistä on voitava keskustella ja ne on voitava diagnosoida. Vailla hoitoa olevat ikääntyneet päihdeongelmaiset pitää saada oikea-aikaisen ja sopivien palveluiden piiriin. Hanke tuottaa tietoa tutkimuksista ja asiakastyön kokemuksista sekä soveltaa käytäntöön niistä nousevia hyviä toimintatapoja. Hanke myös tiedottaa yleisesti alkoholin ja ikääntymiseen liittyvistä yhteisvaikutuksista. Tavoitteena ei ole raitistaa ikääntyneitä eikä määrittää sitä, mikä on oikeaa alkoholinkäyttöä.”

Projekti myös ylläpitää nettisivustoja www.tippavaara.info ja on tehnyt yhden teemanumeron Sininauhaliiton Sininen aalto- tiedotuslehteen, joka leviää noin 10 000 kpl:n levikkinä.

Liika on aina liikaa -projektiin liittyvää systemaattisempaa koulutusta on ollut Helsingissä, Savonlinnassa, Pieksämäellä, Lappeenrannassa ja Kainuun seutukunnalla. Sen lisäksi projektista on käyty alustamassa ja keskustelemassa erilaisissa ikääntyneiden tilaisuuksissa mm. eläkeläiskerhoissa ja Seniori-messuilla. Projektista ilmestyy kahdessa vaiheessa oppimismateriaalia, syksyllä 2007 toimitetaan perustietopaketti ja keväällä 2009 kehittämistyön tulosten perusteella koottu syvennetty aineisto.

Helsingin kannalta projekti on tullut sopivaan vaiheeseen. Tarve saada lisää tietoa ikääntyvien päihdeongelmista on suuri ja asiaan tarttuminen koetaan usein vaikeaksi. Ikäihmisten juomiseen liittyy edelleen tabu-aineksia, joista eroon pääseminen on tärkeää. Projekti on pystynyt reagoimaan nopeasti ja joustavasti kaupungin henkilöstön koulutus- ja tietotarpeisiin. Hyvää on ollut myös se, että koko ajan on tiedetty missä projektissa mennään ja mitä tapahtuu.